

Arbetsgruppernas samhällsanalyser

Studiematerial

Socialdemokraterna

Innehåll

Starkare samhällsgemenskap	3
Studiematerial – innehåll och upplägg	4
De kriminella gängerna ska knäckas och nyrekryteringen ska brytas	5
Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar ett gemensamt språk	6
En ung generation med framtidstro?	8
Ökad samhällsgemenskap genom kultur, idrott, fritid	10
Vi ska arbeta oss rikare – ökad produktivitet och höjt välbefinnande genom en ny arbetslinje	12
Ett hållbart och utvecklande arbetsliv för alla	14
Samhällsgemenskap genom ökad rättvisa och respekt för dem som bär upp samhället	16
Föregångslandet Sverige – världsledande industri, ökad elproduktion och mer billig el	18
Klimatomställning för vanligt folk i hela landet	20
Ökad samhällsgemenskap och rättvisa i en tid av extrem urbanisering	22
Fler ska vilja arbeta i välfärden	24

Starkare samhällsgemenskap

Våren 2023 utsåg partistyrelsen elva arbetsgrupper som ska ta fram förslag och reformer i syfte att göra Sverige mer som Sverige – genom rättvisa, respekt och gemensamt ansvar. I det här materialet ges möjlighet att fördjupa sig i arbetsgruppernas uppdaterade samhällsanalyser.

En gång i tiden var Sverige världens mest rättvisa land. Ett land där vi tog gemensamt ansvar för varandra. Så är det inte längre. Globala trender som digitalisering, klimatförändringar, globalisering, stora migrationsströmmar, sammanflätningen av världens ekonomier och eroderingen av nationalstatens politiska gränser har förändrat levnadsvillkoren i Sverige och i världen.

Det märks ekonomiskt då klyftorna ökat i hela västvärlden, men snabbare i Sverige än i så gott som alla jämförbara länder. Det märks demografiskt då landet haft Europas snabbaste urbanisering. En omfattande migration har inte mötts upp med tillräckliga åtgärder och har skapat en stark segregation. Det syns också politiskt där en tilltagande marknadisering har genomförts i stort sett i alla samhällssektorer. Det gemensamma har dragit sig tillbaka. Det är inte längre uppenbart att man kan lita på att det offentliga kommer leverera det medborgarna förväntar sig.

De elva arbetsgrupperna fick i uppdrag att göra ett omfattande arbete med en uppdaterad samhällsanalys. Denna analys, som blev klar 1 november 2023, ska ligga till grund för vår politik och riktning för Sverige inför 2030-talet.

Arbetsgrupperna ska nu ta fram förslag och reformer för att skapa en ny samhällsgemenskap och detta ska genomsyras av rättvisa, respekt och gemensamt ansvar – för att Sverige ska bli mer som Sverige. Gruppernas arbete pågår till juni 2024. Detta arbete ska också ligga till grund för den politik som vi beslutar om på Socialdemokraternas nästa kongress.

Tobias Baudin, partisekreterare

Studiematerial – innehåll och upplägg

Arbetsgrupperna har jobbat med elva politiska områden:

- Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar ett gemensamt språk.
- De kriminella gängerna ska knäckas och nyrekryteringen ska brytas.
- En ung generation med framtidstro?
- Ökad samhällsgemenskap genom kultur, idrott, fritid.
- Vi ska arbeta oss rikare – ökad produktivitet och höjt välbefinnande genom en ny arbetslinje.
- Ett hållbart och utvecklande arbetsliv för alla.
- Samhällsgemenskap genom ökad rättvisa och respekt för dem som bär upp samhället.
- Föregångslandet Sverige – världsledande industri, ökad elproduktion och mer billig el.
- Klimatomställning för vanligt folk i hela landet.
- Ökad samhällsgemenskap och rättvisa i en tid av extrem urbanisering.
- Fler ska vilja arbeta i välfärden.

I studiematerialet har grupperna sammanfattat sina samhällsanalyser och formulerat ett antal frågor att diskutera. Rapporterna i sin helhet och gruppernas sammansättning hittar du här: <https://www.socialdemokraterna.se/vart-parti/ny-riktning-for-sverige-2030>

Ta hjälp av ABF

Det här materialet kan användas som underlag till en studiecirkel eller till en diskussionskväll i ett specifikt ämne. En studiecirkel ska ha minst tre deltagare inklusive cirkelledaren, bestå av minst tre träffar och minst nio studietimmar (en studietimme = 45 minuter). Registrera studiecirkeln hos ABF. Om ni behöver praktisk hjälp eller stöd i arbetet med att planera studiecirkelns upplägg så kontakta ABF på orten som gärna hjälper till.

Här finns en verktygslåda med tips på diskussionsövningar och förslag på redovisningsmetoder, som kan användas både digitalt och analogt: <https://www.abf.se/cirkelledare/verktygslada-for-cirkelledare-pa-abf/>. Ett tips är att förbereda träffarna genom att uppmana deltagarna att söka efter ytterligare material i form av nyhetsartiklar, debattinlägg och på webbsidor inom aktuellt område för att få en bred diskussion.

Var med och utveckla vår politik

Resultatet av studierna och diskussionerna kan användas för att:

- **Göra medskick till arbetet med ett nytt partiprogram.**
Vid kongressen 2025 ska Socialdemokraterna anta ett nytt partiprogram. Där ska huvudlinjerna i partiets politik inför det närmaste decenniet läggas fast. Alla synpunkter är välkomna, även konkreta förslag till formuleringar. Mejla **senast den 30 april 2024** till: partiprogram@socialdemokraterna.se Nuvarande partiprogram finns att läsa här: <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/partiprogram-och-riktlinjer>
- **Skriva motioner.** Vill ni utveckla motionsskrivandet finns materialet ”Från idé till förändring – Motionsskolan” <https://socialdemokraterna.abf.se/for-deltagare/organisationsutveckling/fran-ide-till-forandring-motionsskolan/>
- **Utveckla politiken lokalt och regionalt.**

De kriminella gängen ska knäckas och nyrekryteringen ska brytas

Sverige har de senaste trettio åren haft en invandring som inte har stått i paritet med vår integrationskapacitet. Parallellt med den stora invandringen har samhället dragit sig tillbaka och ojämlikheten ökat. Det här har lett till en ökad segregation och till att vi idag har en stor etnifierad underklass och många utsatta områden där sociala kontrollen ofta är låg och där osunda normer fått fäste. Det har cementerat en känsla av utanförskap och hopplöshet som gängen har kunnat kapitalisera på – där barn och unga som inte känner tillhörighet till samhället har kunnat lockats till en annan, både livsfarlig och samhällsfarlig, gemenskap. Att gängen i princip uteslutande består av andra generationens invandrare visar på kostnaden av dåligt fungerande integration.

Den generella välfärden är det mest brottsförebyggande som finns. Men den verkar långsamt och bygger människor och samhället över decennier. Här har det bland oss och många andra funnits en övertro på dagens system. Det har gjort att vi har släpat efter med viktiga brottsförebyggande och repressiva åtgärder – inte minst när gäller riktade insatser mot riskgrupper och familjer, men också när det gäller effektiva straffskärpningar och utökade polisiära befogenheter.

Bakom gängen finns den organiserade brottsligheten. Sedan 90-talet och kriget i f.d. Jugoslavien har det i Sverige funnits en god tillgång till vapen från Balkan, samtidigt som straffen för vapenbrott varit förhållandevis låga. Parallellt har narkotikasmugglingen och försäljningen ökat och förenklats till följd av framförallt den nya tekniken. Det har också varit möjligt för gängen att med hjälp av den nya tekniken öppna nya kriminella vägar till bedrägerier och välfärdsbrott. Samhället har inte förmått hålla jämna steg med den här utvecklingen. Allt detta sammantaget har lett till att kriminaliteten har kunnat växa sig stark.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Vad tycker du om arbetsgruppens rapport och slutsatser?
- Hur tycker du att kriminaliteten har utvecklats där du bor?
- SD-regeringen skärper många straff. Hur ska vi som parti förhålla oss till detta?
- Vad anser du är de viktigaste åtgärderna för att stävja gängbrottsligheten?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Ökad samhällsgemenskap genom att vi delar ett gemensamt språk

Samhällsgemenskap och social sammanhållning krävs för att samhällen ska fungera. Den samhälleliga gemenskapen formas när människor delar ett gemensamt språk, kulturella- och historiska referensramar samt grundläggande sociala konventioner.

Detta utesluter inte att samhällsmedlemmar har olika etniciteter, traditioner, religioner eller modersmål, tvärtom anser svenska folket att etnicitet är relativt oviktigt för att räknas som svensk. Det viktiga är att följa svensk lag och att kunna prata svenska. Sverige sticker i detta hänseende ut i internationella jämförelser.

Svenska språkets ställning är inte lika självklar som den under en lång tid har varit. Att det talas uppemot 150 olika modersmål i Sverige är inte negativt men det tydliggör behovet av ett gemensamt samhällsbärande språk. Utan möjlighet att tala, läsa och skriva det gemensamma språket blir människan en främling inför sitt eget samhälle. Att behärska det gemensamma språket är en nödvändighet för att fullt ut ta del av samhällsgemenskapen och det demokratiska samtalet.

Framväxten av parallellsamhällen

Sverige lider av en rad olika samhällsproblem som hotar samhällsgemenskapen och försvagar det gemensamma språket. Alla dessa är allvarliga problem var för sig. Men något särskilt händer när flera av dessa samverkar inom en och samma geografiska yta. Då uppstår ett existentiellt hot mot vår samhällsgemenskap – framväxten av parallellsamhällen.

”Man kan säga att vi lever i parallella världar i Sverige. Det är samma land men ändå helt olika platser.” Så skriver Faysa Idle, född 1998 i Sverige, om hur det är att växa upp och leva i Järvaområdet. Idag är betydande delar av vårt land så pass socioekonomiskt utsatta, etniskt segregerade och med parallella norm- och rättssystem att levnadsvillkoren i dessa områden inte påminner om levnadsvillkoren i resten av Sverige. För att nå framgång ersätter fler unga de demokratiska samhällsmålen med kriminalitet, missbruk eller religiös radikaliserings. Konflikter mellan kulturella normer i ursprungslandet och det nya landets kultur har utvecklat antisociala subkulturer som ett resultat av en misslyckad integration.

När polisen 2021 släppte sin rapport över utsatta områden identifierades 19 områden som särskilt utsatta då de i viss mån inbegriper bland annat *”parallella samhällsstrukturer, extremism, såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande som begränsar människors fri- och rättigheter, personer som reser iväg för att delta i strid i konfliktområden”*.

Vi kan inte nog understryka allvaret i den klassmässiga och etniska segregation som råder idag. Sverige har fått en ung generation som är födda i landet men endast har erfarenheter av fattigdom, föräldrar som saknar jobb, trångboddhet, bristande skola, bristande språk, bristande utbildning och som inte identifierar sig som svenskar eller som en del av svenska samhället. Fenomen som uppfostringsresor till Afrika, tvångsäktenskap, hederskultur och könsstympningar är en del av unga kvinnors verklighet och miljö de växer upp i.

Att växa upp i våra särskilt utsatta områden är att berövas möjligheterna till samhällsgemenskap, kontakter med samhället i övrigt och likvärdiga möjligheter till skola, jobb, språk och delaktighet i samhällslivet. Svenska språket är i delar av landet ett minoritetsspråk och möjligheterna att lära sig svenska är begränsade då personer med svenska som modersmål knappt finns i området.

Trots att en generation är födda i Sverige och inte har särskilt stark koppling till sina föräldrars ursprungsländer så upplever de ”*inte heller Sverige som sitt land. De identifierar sig i stället mycket starkt med sin stadsdel. Bortom den känner de sig felplacerade. Icke-önskvärda.*”

I våra utsatta områden lever idag en ung generation utan framtidstro. Verksamhetschefen för Helamalmö, Nicolas Lunabba skriver: ”*De barn som överlever är långt fler än de barn som dör. Men de flesta går en framtid till mötes som bryter ner dem, krossar deras drömmar och ambitioner, deras självkänsla och kroppar.*”

Segregation och ojämlikhet är självförstärkande fenomen. Utan kraftfulla politiska insatser kommer klassamhället förstärkas, polariseringen öka och en materiell grund för rasismen att befästas. Allt detta omöjliggör visionen om en jämlik framtid.

Den ekonomiska, etniska och språkliga segregationen behöver brytas på en strukturell nivå vilket kräver att befolkningen blandas. Samhället kommer behöva genomföra insatser vi tidigare inte gjort, i en skala vi tidigare inte sett.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Hur ser segregation och språkinsatser ut i er kommun? Har ni en gemensam verklighetsbild?
- Vilken roll har det svenska språket för integrationen? Kan man vara välintegrerad utan att kunna svenska?
- Vad innebär den nya svenska demografin för den kulturella sammanhållningen- vilka frågor behöver vi adressera?
- Om vi på allvar vill bryta segregationen, vad kommer att krävas?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

En ung generation med framtidstro?

Rapporten är en bred analys av hur unga idag ser på politiken, samhället och sin egen framtid. Vi har fokuserat på dem mellan 11–30 år. 11 år är de som får rösta i valet 2030. De som är 30 år idag har vuxit upp i den samhällsutveckling som ligger till grund för vår analys. I valet 2002 samlade Socialdemokraterna och Vänsterpartiet tillsammans 48 procent av alla ungas röster. I valet 2022 var det två andra partier, Sverigedemokraterna och Moderaterna som fick 48 procent av ungas stöd. S har gått från att vara ett trettioprocentparti bland unga 2002, till att endast få 20 procent av ungas röster 2022. Vi ser en ung generation som är väldigt splittrad mellan könen. Unga kvinnor tenderar att sympatisera med S och unga män med SD.

Dagens unga är inte en generation Greta där klimatet och att rädda världen är viktigast. Unga ser dystert på samhällsutvecklingen och de tror inte att politiken förmår att lösa samhällsproblemen eller skapa trygghet i vardagen. De följer politiska debatter på sociala medier, men de märker ingen skillnad i verkligheten när det blir en ny regering. Samhällsproblemen de upplevt under sin livstid har varit övermäktiga politikens möjligheter att möta dem. Nu möter de en mycket osäker framtid med krig i vårt närområde, klimatkris, sprängningar och skjutningar i sina bostadsområden samt tuffa ekonomiska tider. Istället för folkhemmet har unga ständigt fått se samhället dra sig tillbaka. Unga har aldrig upplevt den tid där man röstade på Socialdemokraterna för att det gav stabilitet och stora samhällsreformer som förbättrade vardagen – år efter år. Samtidigt som lokalpoliserna försvunnit, segregationen och brottsligheten ökat, skolor lagts ner eller flyttat längre bort och bostäder blivit dyrare och mer nedgångna är det få som upplever att samhället rustats upp. De upplever inte att det offentliga är ett stöd i vardagen. Utvecklingen är tydlig i alltifrån förort till landsbygd och utanförskapet har för många blivit en gemenskap.

Den egna tryggheten går först

De ekonomiska klyftorna som växt över tid tillsammans med allt fler nyliberala privatiseringar har satt sina spår. Utifrån dåliga materiella förutsättningar, en skev bostadsmarknad och en allt tuffare arbetsmarknad ser man ett personligt ansvar för att säkra den egna framtiden – och man förväntar sig inte stöd från samhället. Föräldrar och familjens ekonomiska förutsättningar blir den primära tryggheten ut i livet – inte välfärdssamhället. Unga prioriterar att tjäna och spara pengar för att ha råd med det liv man vill leva, men samtidigt ser allt färre ett vanligt jobb som vägen till en trygg ekonomi och ett fullgott liv. Unga vänder sig till andra än politiken och samhällsinstitutionerna för det stöd och den vägledning man behöver i livet. Det är rationellt för dagens unga att ha lägre förtroende för politiken när de sett samhällsproblemen växa och upplevt bristande stöd i vardagen. Flyktingkrisen och det eskalerande gängvåldet är två centrala politiska tidsmarkörer. De känner lågt förtroende för samhället och de behöver istället förlita sig på sin egen förmåga att lyckas. Därför förhåller sig många till, tar levnadsråd av och känner gemenskap med influerare som Bianca Ingrosso och Andrew Tate. Man är medveten om sina materiella begränsningar, men tror att man kan bli framgångsrik bara man anstränger sig. Samhällsgemenskapen som tidigare funnits via samhälleliga institutioner som idrotten, skolan, värnplikten och föreningslivet har ersatts med ett sökande efter tillhörighet och förebilder som man känner gemenskap med.

Killar hamnar efter tidigt och ”tjejskolan” lägger grunden för utanförskapet. Vårt parti har ett viktigt fokus på feminism och jämställdhet, och det ska vi fortsatt ha men många av de samhällsproblem vi ser idag drabbar pojkar relativt hårdare och vi ser att allt fler pojkar tidigt hamnar efter. Dagens skolsystem, skadliga normer och brister i föräldrars uppfostran missgynnar killar och de som hamnar snett riskerar livslångt utanförskap, svårigheter att bilda familj, skaffa sig ett jobb, känna samhörighet med samhället och kan i förlängningen leda till att man dras in i

kriminalitet eller extremism. Killar som grupp hamnar idag efter i alla ämnen. Utlandsfödda tjejer klarar skolan bättre än inrikesfödda killar.

Socialdemokraternas politik har inte upplevts relevant nog

Den politik Socialdemokraterna drivit har förbisett hur den unga generationen ser på samhället och därför inte varit relevant nog. Unga letar efter konkreta förslag för ökad trygghet i vardagen och har svårt att relatera till förslag som att ”ta tillbaka kontrollen över välfärden” för man har aldrig upplevt någon kontroll över välfärden. Högern och Sverigedemokraterna har profiterat på otryggheten och den allt svagare samhällsgemenskapen. De har satt problembilden gällande utvecklingen i samhället och levererat politik som svarar mot ungas jakt efter snabba konkreta förbättringar i vardagen. De har framgångsrikt marknadsfört hur deras politik gör att man blir en vinnare. Alltfler, särskilt killar, ser nu Sverigedemokraterna som ett parti för dem. Detta var tydligt i det senaste valet, men det är också en del av en långsiktig trend där unga röstat mer höger för varje ny generation. Sedan 2006 har Sverige haft en högermajoritet i Sveriges riksdag där en allt större del av högerns stöd kommer från landets första- och andragångsväljare. Från ett obefintligt stöd hos unga för Sverigedemokraterna år 2002 har det vuxit till hela 22 procent i det senaste valet. Samtidigt har stödet för Socialdemokraterna fallit från 30 procent till 20 procent. Detta är en långsiktig samhällstrend som inte kan förklaras av enskilda reformer eller valrörelser. Vi behöver inse att vi möter en ung generation utan en tydlig syn på vad samhällsgemenskap och ett starkt samhälle är. Denna utveckling måste vändas och samhällsgemenskapen återskapas om vi på sikt ska klara av att återfå förtroendet hos unga. De utmaningar vi har gällande unga väljare kommer aldrig kunna lösas enbart med enskilda reformer utan det behövs ett mycket mer omfattande arbete. Ett klassiskt socialdemokratiskt angreppssätt där samhället återtar kontrollen, minskar klyftorna, ökar tilltron till det gemensamma och trycker tillbaka pessimismen, otryggheten och de privatiserade lösningarna.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Vad kan vi göra för att öka tilltron till samhället hos unga?
- Vilken politik bör vi föra som parti för att återfå ungas förtroende?
- Vad kan vi göra för att killar inte ska hamna efter?
- Vad kan vi göra lokalt för att föra mer relevant politik för unga?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Ökad samhällsgemenskap genom kultur, idrott, fritid

Vi lever i skilda världar

Det är september 2023 och en man skjuts till döds vid Mälarhöjdens idrottsplats i Fruängen i Södra Stockholm. Veckorna innan har idrottsföreningarna larmat om att gängkriminella raggare barn på träningarna. I Norrköping pratar det moderata kommunalrådet om kulturutövare som ”bortskämda” samtidigt som högerregeringen och Sverigedemokraterna genomför en brutal nedskärning av studieförbund och folkhögskolor – ett dråpslag mot glesbygden och demokratin.

Det är september 2023 och stillasittande, övervikt och psykisk ohälsa är ett omfattande problem bland unga. I många familjer finns en oro för ekonomin. Allt fler föräldrar tvingas välja bort barnens fritidsaktiviteter på grund av höga avgifter. Folkrörelserna, föreningslivet och idrottsrörelsen har krympt, medlemsskarorna åldras och allt färre kanaliserar sitt engagemang i ett medlemskap eller ideellt arbete. Det råder brist på idrottsytor, mötesplatser och scener. Tusentals unga utestängs från en meningsfull fritid av ekonomiska skäl, på grund av kön eller bostadsort.

2023 ser vi hur livslängden för kvinnor med kort utbildning sjunker. 2023 saknar 20 procent av 15-åringarna grundläggande kunskaper i läsförståelse och knappt hälften av eleverna har tillgång till ett bemannat skolbibliotek. 2023 idrottar utrikesfödda tjejer markant mindre än inrikesfödda, de umgås i mindre utsträckning med kompisar på fritiden och är mer sällan medlemmar i en förening.

Det är september 2023 och det blir alltmer tydligt att Sverige är ett tudelat land där vi lever i skilda världar: Där medelklassens barn spelar ishockey för att det är kul och självförverkligande, medan förortens barn spelar Midnattsfotboll som en del av ett integrationsprojekt. Där helt olika förutsättningar att delta i aktiviteter erbjuds, beroende på var i landet eller i vilken del av staden du bor och vilken utbildningsnivå dina föräldrar har. Där tjejer är underrepresenterade i idrotten och överrepresenterade i kulturen och där hälsa är tydligt kopplat till klassbakgrund.

Vår analys är följande:

Folkrörelsesverige fungerar inte längre. Klassklyftorna skär rakt igenom alla de områden vi granskat. Stora delar av befolkningen hindras att delta i verksamheter som skapar mening, sammanhang och samhörighet. Samhällsgemenskapen blir allt mindre gemensam. Så hindras också människors möjligheter till organisering. I förlängningen hotas vår demokrati, ett Sverige i jämlikhet och sammanhållning. Socialdemokratin är en del av samhällsutvecklingen, och ska vi bryta trenden behöver vi kraftsamla.

Hur ser problemen ut?

Kultur, fritid och idrott utgör i hög grad Sveriges infrastruktur för gemenskap, identitetsskapande och delaktighet. Många människor i Sverige deltar fortfarande i aktiviteter och verksamheterna når ut i stora delar av landet. Men de senaste 20–30 åren har de klassiska folkrörelserna tappat stora grupper av medlemmar och engagemanget ser annorlunda ut. Efter att arbetsgruppen genomfört möten med företrädare, forskare och deltagare i kultur, idrott, fritidsaktiviteter och föreningsliv runt om i landet vill vi lyfta fram följande nio problem:

1. Vi ser ett ojämlikt och ojämnställt deltagande.
2. Vi ser en akut brist på fysiska platser.
3. Vi ser en växande ohälsa, tydligt kopplad till klass.
4. Vi ser att samhällets stöd till kultur, idrott och fritid inte alltid når fram.
5. Vi ser en ökad marknadisering på alla områden.

6. Vi ser att Föreningssverige kämpar för sin överlevnad.
7. Vi ser att den fria kulturen utmanas av politisk detaljstyrning.
8. Vi ser en ökad fragmentisering, framför allt kopplad till digitaliseringen.
9. Vi ser att friluftslivet inte får samma stöd som idrotten.

I vår analys har vi bett Socialdemokraternas partistyrelse att särskilt fokusera på följande punkter när politiken mejslas ut för kommande mandatperiod:

- Barn till kortutbildade deltar mindre i kulturverksamhet och har sämre skolresultat. Unga tjejer i socioekonomiskt svaga områden deltar mindre i idrott och föreningsliv. Unga i förorter och glesbygd drabbas särskilt. Dessa klassklyftor utgör en växande fara för att våra unga ska hamna i riskmiljöer.
- Plånboken avgör deltagandet. Om vi inte gör något kommer idrotten, kulturen och fritiden att fungera som en förstärkare av klassklyftor och ojämlikhet istället för att bidra till bättre folkhälsa och ökad samhällsgemenskap. Med förödande resultat. Ohälsan, lidandet och döden bland de som redan har det tuffast kommer att öka.
- Ska Sverige hålla ihop, demokratin värnas och tilliten till varandra öka, behövs fler mötesplatser och möjligheter till gemensamma upplevelser och referenspunkter. Föreningslivet är en nyckel till ett samhälle där vi håller ihop. Det går inte att tvinga människor till en aktiv fritid men det går att utmana marknadskrafter, extremism och ta tillbaka kontrollen över välfärden. Det går att förbättra stödsystemen och stärka folkrörelserna och Föreningssverige.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Vad kan ni göra på lokal nivå för att få ett mer jämlikt deltagande i kultur, idrott, fritid samt för att skapa fler mötesplatser?
- Vad spelar kulturen, idrotten och fritiden för betydelse för samhällsgemenskapen?
- Vad kan vi göra för att stärka Föreningssverige och folkrörelserna?
- Vad blir konsekvenserna om vi inte gör något åt det ojämlika deltagandet och den ökande ohälsan?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Vi ska arbeta oss rikare – ökad produktivitet och höjt välstånd genom en ny arbetslinje

Samhället har under decennier släppt kontrollen över det som tidigare byggt Sverige rikt. I delar av befolkningen och landet sjunker kunskapsnivåerna och de lågbetalda, otrygga och lågproduktiva jobben blir fler. Det fattiggör människor och lokalsamhällen, drar ned hela arbetsmarknaden och skadar samhällsgemenskapen. Det leder till att svensk arbetskraft varken kan bemanna de jobb som krävs för ett fungerande samhälle eller för ökad konkurrenskraft, till exempel inom nya innovativa industrier. Sverige saknar idag det humankapital som krävs för att ta nästa produktiva steg.

Från att före finanskrisen ha haft en relativt hög produktivitetstillväxt ligger Sverige nu på samma låga nivå som övriga västvärlden. Det har delvis globala orsaker, men det finns också förhållanden som är specifika för Sverige.

Sveriges välstånd har historiskt burits upp av en arbetskraft med mycket goda kunskaper och färdigheter som har drivit fram en stark arbetsmarknad där de lågproduktiva jobben varit relativt få. Samhället har tagit en aktiv roll och med investeringar, styrningar och insatser säkrat en hög produktivitet.

I decennier har dessa fundament försvagats genom liberaliseringar och avregleringar. Fackens förutsättningar har försämrats. Investeringar i och gemensamt ansvar för nödvändig infrastruktur är kraftigt eftersatt. Skolans utbud styrs allt mindre av samhällets och elevernas behov och allt mer av vinstmaximering. Arbetslöshet har gått från att vara samhällets ansvar till individens ansvar. De arbetsförmedlande insatserna har försämrats och stelbenta regelverk i kombination med privatiseringen har gjort Arbetsförmedlingen frånvarande och tandlös.

Under Alliansregeringen gjordes ett skifte och en ny arbetslinje etablerades, vilken i huvudsak fortfarande råder. Den svenska ambitionen om hög produktivitet lämnades till förmån för en om full sysselsättning med många enkla jobb, genom ett ensidigt fokus på sänkta ersättningsnivåer och en idé om rörlighet genom ökad otrygghet. Bidrag och skattesänkningar utformades i syfte att sänka lönekraven och att driva fram lågproduktiva sektorer.

I dag ser vi tre stora hinder för att Sverige ska bli rikare

1. En för stor del unga får inte den utbildning som krävs för att de ska få de jobb de själva och Sverige behöver.

Läsförståelsen sjunker, framför allt bland barn som växer upp under sämre socioekonomiska förhållanden. Skillnaderna mellan skolor och mellan resursstarka och resurssvaga barn ökar. Allt färre unga kommer in på, och en för stor del tar inte examen från, gymnasiet.

En trygg etablering på arbetsmarknaden sker allt högre upp i åldrarna, dels beroende på otillräcklig utbildning och en utbredning av de otryggaste anställningsvillkoren, men också på att elever väljer högskoleförberedande program också i de fall ett yrkesförberedande program hade gjort dem mer förberedda för yrkeslivet.

2. Andelen med låga kunskaper ökar i den vuxna befolkningen.

Internationellt sett ligger Sveriges befolkning som helhet på en hög kunskapsnivå när det kommer till läsning, räkning och problemlösning, men Sverige har jämförelsevis stora skillnader i

befolkningen. En ganska stor andel ligger på den lägsta nivån, varav många har kort utbildning eller är utrikes födda.

Efter att ha haft en hög invandring, som inte har matchats med tillräckliga etableringsinsatser, saknar idag allt för många med utländsk bakgrund det som krävs för att få ett annat jobb än de mest lågbetalda och slitsamma, där de varken kan försörja sig eller utvecklas vidare för att kunna ta ett bättre jobb.

3. Fler lågproduktiva jobb och oseriösa aktörer drar ned arbetsmarknaden, samtidigt som arbetskraftsbristen i samhällsbärande yrken och framtidsbranscher blir ett hinder för ett fungerande samhälle med stark konkurrenskraft.

Det sker en anpassning nedåt på arbetsmarknaden i form av en negativ strukturomvandling med fler "sämre" jobb, till följd av lägre kunskaper och färdigheter hos arbetskraften, ökad otrygghet och försvårad facklig organisering, såväl som lönedumpning och oseriösa eller rent av kriminella aktörer. En utveckling som i vissa delar aktivt drivs på från politiskt håll.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Hur samspelar faktor 1, 2 och 3 och vilka effekter får det på lokalsamhällen? Utgå gärna från lokala exempel i din del av landet.
- Vilka blir effekterna i människors vardag?
- Vilka blir effekterna på samhällsgemenskapen, i lokalsamhället och i Sverige?
- Hur kan en arbetslinje för ökad produktivitet utformas, utifrån de hinder som beskrivs ovan i punkt 1–3?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Ett hållbart och utvecklande arbetsliv för alla

Utvecklingen på arbetsmarknaden går i många avseenden åt rätt håll, men vi har valt att fokusera på det som har gått åt fel håll. Det är väl känt att inkomstskillnaderna har ökat snabbare i Sverige än i andra länder, men tudelningen ökar på fler sätt. Fler har pressade arbetsvillkor och otrygga jobb. Skillnaderna i förutsättningar att ens få ett arbete växer. De som står utanför eller har en svag förankring på arbetsmarknaden halkar efter. De alltmer tudelade förutsättningarna i arbetslivet, eller ”sprickorna” som vi väljer att kalla dem, hotar vår samhällsgemenskap. Vår analys har delats in i tre delar:

Otrygghet på jobbet

I den första delen fokuserar vi på de tudelade arbetsvillkoren. Vi tar upp att var tredje sysselsatt har haft besvär till följd av arbetet det senaste året, och att allt fler söker vård för stressrelaterade sjukdomar. Försäkringskassan visar att antalet sjukskrivna för stress har ökat med 49 procent bara de sista fyra åren. Forskare har räknat fram att nära 800 personer dör varje år av stroke och hjärtsjukdomar som orsakats av arbetsrelaterad stress. Sjukfrånvaron är högre bland kvinnor än män, och högre för arbetare än för tjänstemän. Även riskerna för utslitning och sjukdom som gör att arbetslivet avslutas i förtid är nära kopplade till klass. Det gäller också riskerna för fysiska besvär.

År 2023 väntas dödsolyckorna på arbetet vara på den högsta nivån på 15 år. Det kan inte beskriva på något annat sätt än ett misslyckande att arbetstagare inte kommer hem till sina familjer efter arbetsdagen. Tyvärr ökar tudelningen även i anställningsvillkoren. Alldeles för många, särskilt unga, kvinnor och utlandsfödda, har i dag otrygga jobb och tvingas leva med en ständig stress över hur livet ska gå ihop. Majoriteten arbetar heltid med tillsvidareanställningar, men över en miljon svenskar har olika former av kontakt där de har det gemensamt att de saknar en långsiktig trygghet i sin försörjning. Samhällsgemenskapen hotas eftersom personer med otrygga jobb har sämre arbetsvillkor och levnadsvillkor än andra. Det handlar om låga löner som inte sällan ligger nära fattigdomsgränsen, stress och ohälsa, men också svårigheter att komma in på bostadsmarknaden eller kvalificera sig för de offentliga trygghetsförsäkringarna.

Otrygghet vid sjukdom och arbetslöshet

Det leder oss in i vårt andra område. Det finns många skäl till att inkomstskillnaderna ökat snabbare här än i andra länder. Ett skäl är att trygghetsförsäkringarna vid sjukdom och arbetslöshet har urholkats de senaste decennierna. Sedan 1990-talet har nivån på ersättningarna sjunkit eftersom varken sjukförsäkringen eller arbetslöshetsförsäkringen följer inkomstnivån (därtill har ersättningsgraden sänkts i sjukförsäkringen och en karens har införts). Dessutom har kraven för att kvalificera sig för försäkringarna skärpts, vilket gjort att många står utanför. Urholkningen hotar gemenskapen eftersom grupper med lägst inkomster drabbas hårdast, men också eftersom viljan att vara med och betala för försäkringarna riskerar att avta när de blir sämre och omfattar färre. Svagare offentliga försäkringar ökar behovet av alternativa försäkringar. Det leder till tudelade skydd. Orättvisor syns även i pensionssystemet.

Eftersom medellivslängden ökar har politiska beslut fattats om att arbetslivet ska bli längre. Men för många med fysiskt ansträngande arbeten, som ofta trätt in i arbetslivet tidigt, är ett längre arbetsliv inte realistiskt. Många som råkar ut för sjukdom och utslitning i slutet av arbetslivet tvingas ta ut sin pension i förtid. Det gör att pensionen blir mindre för resten av livet. Vi menar att möjligheten till ett värdigt avslut på ett hårt arbetsliv är en grundbult i ett välfärdssamhälle.

Stora grupper utanför arbetslivet och samhällsgemenskapen

I tredje området fokuserar vi på är tudelningen mellan de som arbetar och de som inte får en plats på arbetsmarknaden. Sysselsättningen är hög i Sverige, men ingen kan vara nöjd över att arbetslösheten bitit sig fast på 8 procent, en av EU:s högsta nivåer. Att acceptera denna höga arbetslöshet är ett nederlag för samhällsgemenskapen. Alldeles för länge har alldeles för många, i synnerhet utomeuropeiskt födda, kortutbildade och personer med funktionsnedsättning, exkluderats från arbetslivet. En förklaring är att arbetsmarknadspolitiken har försvagats under lång tid. Färre arbetslösa erbjuds kompetenshöjande insatser. Ett svagare stöd, i kombination med en striktare a-kassa, har lett till att tonvikten vid det personliga ansvaret för att göra sig anställningsbar har ökat. Arbetslöshet har gått från att ses som ett samhällsproblem till ett individproblem. Mest uppseendeväckande är kanske det faktum att arbetslösheten är hög samtidigt som det finns en hel del lediga jobb. Många arbetsgivare skriker efter utbildad arbetskraft. Därför är det obegripligt för oss hur Sverige - från att ha varit bäst i världen på det - kunde glömma bort hur man utbildar de arbetslösa för de lediga jobben. I stället för Sverige en politik där lågproduktiva och lågbetalda jobb subventioneras fram, inte minst genom nystartsjobb som bygger på en rättighetslag (det är en politik som jämförbara västländer inte har valt). Vår bestämda uppfattning är att socialdemokratin behöver växla upp arbetet och hitta bättre redskap i kampen för full sysselsättning.

På punkt efter punkt ser vi hur sprickorna i arbetslivet växer och samhällsgemenskapen minskar. Sprickorna förstärker skillnaderna i människors möjligheter att kunna forma sina liv men också hälsa och livslängd. Skillnaderna är i hög grad avhängiga klass och kön. Enligt SCB beräknas en högutbildad 30-årig kvinna i genomsnitt leva till 87,7 år. Hennes jämnåriga kortutbildade väninna beräknas bara leva till 82,4 år. Skillnaden i livslängd på 5,3 år har ökat med nästan ett helt år på tio år. Arbetsgruppen menar att en högproduktiv och ambitiös välfärdsnation som Sverige inte bör acceptera en sådan utveckling. Sverige har goda förutsättningar att reparera sprickorna i arbetslivet och skapa bättre livsvillkor för alla. För att uppnå detta behöver vår jämlikhetspolitik förbättras. Vi menar att det inte kommer räcka med att justera lite här och lite där för att vända utvecklingen. I stället krävs ett grundläggande och kraftfullt politiskt omtag.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Vår analys pekar på en ökad stress och press i arbetslivet, och att vissa drabbas hårdare än andra. Håller ni med om den beskrivningen, och vad har missats? Ser ni andra orsaker till att skillnaderna i hälsa och livslängd ökar?
- Många arbetsgivare i regionen uppger att det råder brist på utbildad arbetskraft, men finns det tecken på att lokala arbetsgivare ställer ”fel” krav och diskriminerar vissa grupper vid rekrytering? Vad kan i så fall göras åt det?
- Vad fungerar bra och vad fungerar dåligt i etableringen på arbetsmarknaden för utrikes födda och personer med funktionshinder? Vad måste skalas upp?
- Vilken metod för arbetstidsförkortning kan vara mest uppskattad och mest framkomlig att driva politiskt och varför (sänkt veckoarbetstid från dagens 40 timmar, utökad rätt till semester från dagens 25 dagar, fler röda dagar, ändrad föräldraförsäkring (t.ex. familjevecka) eller andra varianter med syfte att ge bättre möjligheter till återhämtning så att fler kan orka ett längre arbetsliv)?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Samhällsgemenskap genom ökad rättvisa och respekt för dem som bär upp samhället

Samhällskontraktet är trasigt. De som bär upp samhället upprätthåller sin del av avtalet: de jobbar, betalar skatt och gör rätt för sig. Samhället har dock brustit i sin del av kontraktet. Otryggheten har ökat, de ekonomiska och sociala sprickorna har fördjupats och välfärden och den offentliga servicen har dragit sig tillbaka. Arbetsmarknaden har förändrats, samtidigt som en omfattande migration och en bristande integration har skapat helt nya utmaningar. Utvecklingen under de senaste decennierna har varit ett långsamt systemskifte – från en generell välfärdsmodell med hög tillit och låg arbetslöshet, till ett mer fragmentiserat och segregerat samhälle där marknadslogikerna har fått dominera och det demokratiska inflytandet har pressats tillbaka. Sverige har, trots ett ökat välstånd, blivit fattigare – och det är vanliga löntagare som har fått betala priset. I spåren av det får vi ett Sverige där samhällsgemenskapen urholkas – och där själva grunden för det socialdemokratiska samhällsbygget och det samhällskontraktet det vilar på har börjat ifrågasättas.

Sveriges moderna historia är en framgångssaga. Under mer än 100 år utvecklades Sverige från ett fattigt och agrart land till en ledande industri- och välfärdsnation. Denna goda utvecklingen bröts emellertid av den depressionsliknande lågkonjunkturen under de första åren på 1990-talet. Läget på den svenska arbetsmarknaden har aldrig återhämtat sig till den goda situation som rådde tidigare. Sedan 1980-talet har dessutom marknadsinslagen vuxit i den svenska välfärden. Mekanismer från den privata sektorn, både i driftsformer och i styrning, har genomsyrat hela välfärdssektorn och förändrat välfärdssystemet i grunden. Detta har bland annat resulterat i en segregerad marknadsskola, framväxten av privata sjukvårdsförsäkringar och urholkade socialförsäkringar.

En annan viktig förändring är framväxten av högerpopulismen. De växande klyftorna och den avtagande samhällsgemenskapen har skapat en grogrund för högerpopulism, samtidigt som många av de stora partierna har triangulerat och suddat ut flera politiska skiljelinjer – framför allt när det kommer till den ekonomiska politiken, men även migrationspolitiken. De politiska skiljelinjerna har inte längre kommit att handla om samhällssystem, utan om mindre avvägningar om olika prioriteringar.

Den tekniska och digitala utvecklingen har därutöver möjliggjort hemarbete, vilket är en växande trend på arbetsmarknaden. För framförallt tjänstemän och akademiker har det inneburit en ökad flexibilitet och större valfrihet över hur, när och var arbetsuppgifter utförs. Det har i sin tur gjort det enklare att exempelvis kombinera arbete, fritid och familjeliv. Under pandemin blev det emellertid särskilt påtagligt att en stor del av arbetstagarna saknar denna möjlighet och därför var tvungna att ta sig till sin ordinarie arbetsplats, trots risk för hälsa och ekonomi. Ytterst få arbetaryrken kan skötas hemifrån. Den tekniska utvecklingen på arbetsmarknaden och dess möjliggörande av nya former för distansarbete riskerar sammantaget att öka klyftorna mellan olika löntagargrupper.

De yrken som identifierades som samhällsbärande under pandemin var dock inte, och är fortfarande inte, de som är bäst betalda eller mest respekterade i vårt samhälle. Tvärtom får de inte den respekt, lön eller anställningstrygghet som de förtjänar. Det är arbetstagare som inte bara drabbas av otrygghet på arbetsplatsen, utan även otrygghet i dagens socialförsäkringssystem och otrygghet på gator och torg. De applåder som hördes under pandemin indikerade en påtaglig förändring i synen på respekt. Det är dock inte tillräckligt att denna respekt utmynnar i applåder – den behöver även återspeglas i lönen, arbetsvillkoren och statusen i samhället.

Det finns fog för socialdemokratin att utvärdera sin roll och sitt ansvar i relation till denna samhällsutveckling. Socialdemokraterna har inte förmått driva en tillräckligt kraftfull politik för att mota eller reglera marknadsinslagen i välfärden, bryta segregationen eller motverka de växande klyftorna. En del av förklaringen står att finna i att Sverige de senaste drygt 20 åren har haft en högermajoritet i riksdagen. Den har varit så fragmentiserad att den fram till 2022 inte har klarat av att regera, men den har klarat av att stoppa politiska initiativ om att exempelvis skapa en mer rättvis beskattning av arbetsinkomster och kapitalinkomster och hårdare reglera marknadsinslagen i välfärden. Dessutom har de statsbudgetar som högermajoriteten har fått igenom bidragit till att öka klyftorna. En del av förklaringen är också att socialdemokratin inte har förmått att forma ett tillräckligt tydligt politiskt projekt och alternativ för att öka samhällsgemenskapen på bred front. Socialdemokraterna har på sätt och vis blivit svagare som intresseparti, och partiet har haft svårt att finna en självklar roll i det politiska landskapet efter den nyliberala erans intåg. Det har i vissa avseenden resulterat i en politisk och ideologisk ängslighet, som har hämmat policyleveransen.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Hur har ojämlikheten ökat och hur möter vi det i vår vardag, exempelvis där vi bor?
- Hur ser det moderna klassamhället ut?
- Vilka är det som bär upp samhället?
- Vad menar vi politiskt med ökad respekt? Hur tar det sig uttryck i vardagen och politiken?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Föregångslandet Sverige – världsledande industri, ökad elproduktion och mer billig el

Klimatomställning är elektrifiering

Klimatomställningen är elektrifiering. Det är genom att elektrifiera processer och transporter som vi minskar utsläppen av växthusgaser, samtidigt som vi värnar jobb och välfärd. För Sverige ger omställningen också stora industripolitiska möjligheter. Om klimatomställning och ny industrialisering ska kunna bli verklighet behöver Sverige mycket mer fossilfri el och bättre fungerande kraftöverföring. Dessutom behöver det kunna ske snabbt och till elpriser som är konkurrenskraftiga för industrin och vettiga för hushållen.

Våra elbehov fördubblas. Elproduktionen behöver öka till 2030 med minst 60 TWh och ytterligare minst 100 TWh behöver tillkomma till 2045 för att möjliggöra klimatomställning och industriell expansion. Eftersom dagens kärnkraft och mycket av vindkraften, liksom elnäten, åldras och behöver förnyas under samma period är investeringsbehovet stort.

Möjligheterna för klimatomställning, klimatsmarta transporter och industriinvesteringar är stora. Men det finns hinder på vägen. Elproduktionen är otillräcklig. Kraftöverföringen är undermålig. Dagens elmarknadsmodell fungerar illa för att möta behovet av mycket mer el, snabbt. Dagens regelverk för nätutbyggnad och effektutdelning gör det svårt att starta utbyggnad på prognos eller dela på befintliga resurser, så att flera aktörer med utbyggnadsplaner kan förverkliga sina investeringar. Vi ser svårigheter i tröga tillståndsprocesser och förmågan att nå folklig acceptans för nya elledningar och vindkraftverk. Till detta kommer en stor kompetensbrist i energisektorn.

Listan på utmaningar är lång och det behövs politiska reformer. Samtidigt är möjligheterna stora. Sverige har tidigare klarat av omfattande elektrifiering. Vi kan göra det igen.

Världsledande industri i Sverige ger jobb och välfärd

Sverige är ett exportberoende land. Vår ekonomiska utveckling bygger på goda förutsättningar för vår exportindustri. Det handlar om jobb i hela landet, ekonomi för en utbyggd välfärd och förverkligad klimatomställning.

Sverige konkurrerar inte med låga löner och usel arbetsmiljö. Vår styrka är att vara snabba på att ta till sig nya möjligheter på globala marknader och dra nytta av ny teknik. Ny teknik för klimatomställning, liksom nyttiggörandet av digitaliseringens möjligheter, är drivkrafter för svensk industris fortsatta styrka. Nya möjligheter skapas, men är knappast givna. Vår omvärld står inte still och den globala konkurrensen är tuff. Klimatomställning och digitalisering påverkar enskilda arbetsplatser och människors jobb. Omställningen behöver därför vara rättvis och ge människor chanser till lärande i arbete, vidareutbildning och yrkesväxling.

Sverige befinner sig i våg av industriinvesteringar på mångmiljardbelopp, ofta knutna till den gröna omställningen. Jobb i många tusental, runt om i Sverige, finns i sikte. Samtidigt innebär industrialiseringen stora utmaningar i de regioner och orter där investeringarna och etableringarna sker. Bostadsbyggande, utbildningsinsatser, kommunal infrastruktur och välfärd kräver ekonomiska resurser. Staten saknar i dag effektiva system och en sammanhållen process för att stötta regioners och kommuners arbete med samhällsomvandling. Risken finns att regioner och kommuner lämnas i sticket.

Svensk industri är i grunden väl rustad i den gröna omställningen, elektrifieringen och digitaliseringens utmaningar. Men det finns orosmoln. Behovet av att snabbt få mer fossilfri el

och effekt på plats till priser som är bra för konkurrenskraften är en utmaning. I hård global konkurrens behöver svensk industri kunna vara steget före i teknikutvecklingen. Industrijobb hotas av gammal teknik, inte ny. Därför blir behovsmotiverad forskning och innovation än viktigare. Till industrins utmaningar hör också trassliga tillståndsprocesser för miljötillstånd, och ihållande svårigheter att klara kompetensförsörjningen. Något som industrin dessutom delar med många andra sektorer. Industrins konkurrenskraft är beroende av att vägar, järnvägar, sjöfart, flyg och den digitala infrastrukturen fungerar väl. Men landets infrastruktur är i många avseende eftersatt.

Sverige har en industri som ligger i den globala framkanten. Vi är bra, men utmaningar finns. Många av utmaningarna handlar om politik som tar form lokalt och regionalt för att göra skillnad där arbetsplatser och anställda finns.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Vad krävs för att utveckla en modern energipolitik på nationell – men också lokal och regional nivå – som klarar av en snabbt ökad fossilfri elproduktion och utbyggd kraftöverföring?
- Vilka insatser behöver ske för att nå ökad folklig acceptans och lokal förankring för en snabb takt i utbyggd elproduktion och kraftöverföring?
- Vilka insatser på lokal och regional nivå är viktiga för att främja nyetableringar, industriinvesteringar och dagens industriarbetsplatsers utveckling, och hur kan dessa insatser bli verklighet genom facklig-politisk samverkan?
- Vilken roll bör staten ha för att underlätta för regioner och kommuner där stora nyetableringar och investeringar sker?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Klimatomställning för vanligt folk i hela landet

Vanligt folk är oroliga för klimatkrisen och vill att samhället ställer om, men andra kriser och oro för hushållsekonomin upplevs ofta som mer akuta. Många ser den tidigare förda klimatpolitiken som orättvis – varför ska jag ”offra” något när de rikaste kan nyttja stöd för att ställa om och ändå fortsätter att släppa ut mest? Nu behövs politiska reformer som bidrar till att vanligt folk kan ställa om, känner sig delaktiga och ser förändringen som en förbättring.

Vi ser tre områden där det finns stor potential att minska utsläppen om vanligt folk ställer om och där det har saknats en rättvis klimatpolitik som har gjort det möjligt:

- boende
- transporter, och
- klimatsäkring.

Alla behöver få möjlighet att ställa om oavsett var man bor eller hur mycket man tjänar. Detta gäller särskilt transporter och boende, som står för både stora utsläpp och stora kostnader. Men vi behöver också kunna hantera effekterna av det redan förändrade klimatet, som kommer förändras ytterligare, genom åtgärder för klimatsäkring. Många svenskar har sett vägen spolas bort och källaren vattenfyllas. Förmågan och möjligheten att klimatsäkra sin bostad måste stärkas oavsett om den är ägd eller hyrd.

I klimatdebatten låter det ofta som om det är upp till varje individ att ställa om. Men det är långt ifrån alla individer som ges förutsättningarna. Den som bor i en egen villa har ofta stor rådighet över sin bostadssituation. Då är det möjligt att investera i exempelvis energieffektivisering, under förutsättning att man har tillräckligt med egna pengar eller att det finns möjlighet till lån.

Boende i hyresrätter är beroende av hyresvärdens intresse och vilja. Forskning visar dock att energieffektiviseringar i flerfamiljshus har inneburit högre hyror även sex år efter att investeringen gjordes. Den lägre energikostnaden tycks alltså inte sänkt hyresgästernas kostnad. Energieffektiviseringens vinster att både frigöra energi och skydda hushållen från kostnader har hittills främst kommit höginkomsttagare till del. Det är orimligt att hyresgäster, som i genomsnitt bor trängre och därmed har lägst utsläpp från sitt boende, är de som får betala mest när husen ska energieffektiviseras eller nya energisystem ska installeras.

När det gäller transporter krävs ofta kollektiva investeringar för att människor ska ha en reell förmåga att ställa om. Priset för kollektivtrafiken har ökat mer än bränslepriserna och i stora delar av landet upplevs kollektivtrafiken både som dyr och otillräcklig. Det behövs en utbyggd kollektivtrafik som är tillförlitlig och mer frekvent. I vissa glest befolkade delar av landet, och för vissa grupper på grund av arbetstider eller funktionsnedsättning, kommer bilen alltid vara det bästa alternativet. För att en klimatsmart bil då ska vara ett alternativ behövs tank- och laddmöjligheter, såväl publika som privata. Precis som tillgänglighet till övrig service. Mycket av den omställning som behöver göras är helt enkelt inte möjlig för individen om inte samhället i stort ställer om.

Arbetet med att rusta vårt samhälle för ett förändrat klimat har inte varit tillräckligt. Vi lever i en pågående klimatförändring och behöver anpassa oss både till extremväder som översvämningar och värmeböljor och långsamma klimatförändringar som till exempel riskerar att ge dyrare dricksvatten. Vi behöver också rusta oss för att hantera konsekvenserna av klimatförändringar i omvärlden som till exempel osäkrare livsmedelsförsörjning och dyrare mat.

Människor med låga inkomster riskerar att drabbas hårdare av klimatförändringarna, även i Sverige. Låginkomsttagare bor till exempel ofta i äldre hus som är sämre rustade för värmeböljor och översvämningar från kraftiga regn. Trots att höginkomsttagare oftare äger hus i kustnära områden och därför kan vara mer exponerade för till exempel stigande havsnivåer, har de bättre förutsättningar att hantera konsekvenserna av klimatförändringar än personer som lever med små ekonomiska marginaler.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Vilka vinster ser ni för vanligt folk med att ställa om på dessa tre områden?
- Hur ser ni på möjligheten att ersätta privatbilism med kollektivtrafik i er region?
- Vad krävs för att omställningen av transporter, boende och klimatsäkring ska upplevas som rättvis bland folk i er region?
- Vilka effekter kommer klimatförändringarna få i er region?
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Ökad samhällsgemenskap och rättvisa i en tid av extrem urbanisering

Stadsdelen Södermalm, i Stockholm, är ett av Sveriges mest tätbefolkade område. Befolkningsstätheten är 19 000 invånare per kvadratkilometer. I Sverige är snittet 25,6 personer per kvadratkilometer. Dalarnas, till ytan, största kommun är Älvdalen. I Älvdalen är befolkningsstätheten 1 invånare per kvadratkilometer. Skulle Södermalm ha samma befolkningsstäthet skulle det bo 5,7 personer på Södermalm.

Rikast på naturtillgångar och sämst service och kortare livslängd

En stor del av Sveriges naturtillgångar och industri finns i glesbefolkade områden, områden som har sämst service och högst skatt.

Mycket av välbståndet har ökat bland storstäderna medelklass. Samtidigt har samhället dragit sig tillbaka från andra grupper. I glesbygden har det skett en stark urbanisering som påverkat samhällsgemenskapen och människors livsvillkor negativt. Det har växt fram klyftor mellan tätbefolkade områden och mer perifera områden. Det växer fram en känsla av att vara övergiven och bortglömd.

Det finns många skäl till att klyftan mellan stad och land ökat. Framför allt handlar det om att samhället gör mindre. Skattesänkningar, liberalisering och marknadslösningar har skyndat på utvecklingen.

Samhället behöver kliva fram

Trots en aktiv landsbygdsolitik har klyftan mellan stad och land ökat. Det finns skäl att vara kritisk till den negativa utvecklingen som gjort att Sverige inte håller ihop. Klyftorna måste minska. Samhället måste kliva fram – inte abdikera.

Sverige behöver ett nytt samhällskontrakt och ett modernt investeringsprogram. Då växer tillit och framtidstro.

Alla ska kunna ha drömmar om framtiden

I flyktingkrisen fick kommunerna på landsbygden bära en tung börda i en redan ansträngd ekonomi.

Industrialiseringen har hög fart på många ställen på landsbygden, men hur ska en kommun med redan hög skatt kunna investera i bostäder, skolor och infrastruktur. Och samtidigt klara av att rekrytera personal?

Vindkraften finns framför allt på landsbygden, men vad har människor i de områdena fått tillbaka? Är strandskydd lika viktigt i hela landet?

Tryggheten är en fråga som många oroar sig för. I nordvästra Dalarna täcker en polisbil en yta större än Skåne under många av årets helger. Det är inte ovanligt att ha 10 - 20 mil till närmaste sjukhus, ibland ännu längre. Rädslan för att behöva föda sitt barn i bilen är påtaglig i många delar av Sverige.

I Övertorneå är medellivslängden för män 76 år. I Danderyd är den 84,3 år. Är det rimligt att det skiljer 8 år i medellivslängd mellan en landsbygdskommun och en kommun i närheten av Stockholm?

Mycket av samhällsdiskussionen har fokus på gängkriminaliteten i storstäderna. I skuggan växer problemen utanför medias sökljus. På många mindre orter finns poliskontoret inte längre kvar. Valfärds kriminaliteten sipprar in överallt. Resurserna att bekämpa situationen ser mycket olika ut.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- Hur ser du på utvecklingen när det gäller polariseringen mellan stad och land?
- Vilka perspektiv glöms bort i den politiska debatten om hela vårt landets utveckling?
- Hur ser situationen ut på din ort?
- Nämn några konkreta förändringar som skulle ge positiva effekter i din vardag.
- Hur vill ni att era idéer om partiets framtida inriktning ska reflekteras i ett nytt partiprogram? Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Fler ska vilja arbeta i välfärden

Varför är det viktigt att fler väljer jobb inom välfärden?

Utan personal stannar välfärden: äldreomsorgen, hälso- och sjukvården, socialtjänsten och skolan. Välfärdens kvalitet bygger på de anställdas kompetens, engagemang och handlingsutrymme – att personal med rätt kompetens får tillräckligt med tid för att utföra sitt arbete. Personalen är välfärdens viktigaste resurs. Det är mycket möjligt att vi närmar oss en tid då bristvaran inte främst är pengarna utan personalen. Vi måste se personalen som resurs som vi ska värna och ta hand om.

Hur ser samhällsproblemet ut?

Redan i dag är det svårt att rekrytera personal inom välfärdsyrken och konkurrensen om arbetskraften hårdnar de kommande åren, inte minst i växande kommuner i norra Sverige. Enligt Sveriges Kommuner och Regioner behöver välfärden anställa 410 000 personer på grund av demografins utveckling och pensioneringar fram till 2031 bara för att upprätthålla dagens personaltäthet och välfärdsåtagande.

Många välfärdsanställda upplever sin situation som pressad vilket syns i de höga sjukskrivningstalen, när anställda går ned i arbetstid för att orka och när välfärdspersonal väljer att lämna. Det finns till exempel 35 000 utbildade lärare, nästan 14 000 sjuksköterskor, och 42 000 undersköterskor som har valt att lämna yrket. Nationella vårdkompetensrådet bedömer att det finns tillräckligt med barnmorskor i Sverige, samtidigt som barnmorskor saknas inom sjukvården och särskilt inom förlossningsvården. Man kan konstatera att det finns en brist på personal som vill arbeta i välfärden under de villkor som råder och i de delar av välfärden där behoven är störst. Viljan att lämna välfärden är en viktig larmsignal för makthavare. De som arbetar i sektorn ska inte bara stanna kvar, det är även angeläget att personer med utbildning inom olika välfärdsyrken kommer tillbaka. Fler ska *vilja* arbeta i välfärden.

Vad har bidragit till utvecklingen?

I arbetsgruppens analys beskrivs det svenska samhällets förändring sedan 1990-talet som enligt arbetsgruppen påverkar viljan att arbeta i välfärden. Arbetsgruppen anser att det har formats underskott i viktiga samhällsområden – främst vad gäller välfärdens styrning, resurser, arbetsmiljö och möjligheten att leva upp till medborgarnas förväntningar – som förvärrat möjligheterna att rekrytera och behålla personal. Ytterst blir det en fråga om att upprätthålla välfärdens kvalitet.

Slutsats

Arbetsgruppens slutsats är att välfärdens medarbetare saknar för ofta de villkor som krävs för att göra sitt jobb. Resurser är för få och riktas inte dit där behoven är som störst, och styrningen bygger inte på tillit till professionen. Välfärdens organisering, styrning och resursbrist hindrar eller motverkar den professionella logiken, försvårar demokratiskt ansvarstagande, motarbetar lagstiftningens måluppfyllelse och välfärdens övergripande syfte.

Gruppen konstaterar att de ekonomiska resurserna till välfärden har inte följt med utvecklingen av behoven. Kommunernas möjlighet till långsiktighet är starkt begränsat. Detta leder till nedskärningar, ofta genom så kallade effektiviseringskrav, samtidigt som färre ska ta hand om fler. Ambitionshöjningar, medborgarnas högre förväntningar och större behov leder till ökad yttre och inre press på välfärdens medarbetare i kombination med resurser som inte följt med. Som konsekvens har arbeten inom välfärden blivit tyngre och mindre attraktiva.

Detta hotar välfärdens kompetensförsörjning. Det är en överlevnadsfråga för den gemensamt finansierade välfärden att kunna presentera en trovärdig lösning på detta problem.

Rapporten i sin helhet finns att läsa [här](#).

Frågor att diskutera:

- I samhällsanalysen beskrivs hur välfärdsuppdraget har vuxit och blivit tyngre: Till exempel har antalet barn som går på fritids successivt ökat under 2000-talet. Även förskolan tar emot allt fler barn och den genomsnittliga vistelsetiden per barn har ökat. Samma gäller andra välfärdsområden. Under 2000-talet har grundskole- och gymnasielärarnas genomsnittliga undervisningstid ökat med motsvarande två veckor per läsår. I regionernas sjukvård har uppdraget utökats genom att vi behandlar fler och mer komplexa sjukdomar än tidigare. Har ni flera liknande exempel på hur välfärdsyrkena har förändrats sedan 90-talet?
- Har ni lokala exempel på verksamheter som har lyckats vända utvecklingen och där personalen trivs?
- Vad kännetecknar dem?
- Begreppet rådgighet syftar till lokala politikens förmåga att ta ansvar för det som faktiskt är kommunens eller regionens ansvar. Vad finns det för lagstiftning och andra begränsade faktorer som försvårar kommunens och regionens möjlighet att ha rådgighet över sin verksamhet?
- Mejla senast den 30 april till: partiprogram@socialdemokraterna.se.
- Hur kan era diskussioner leda till utveckling av den lokala och regionala politiken?

Du hittar allt vårt studiematerial på Studieportalen:
socialdemokraterna.abf.se

Socialdemokraterna